

HET HEILIG AVONDMAAL

DS. A. BEENS

"De betekenis van het Heilig Avondmaal"

DS. A. JONKER

"De praktijk van het Heilig Avondmaal"

Lezingen gehouden op de Bondsdag
van de Hervormde Mannenverenigingen
op gereformeerde grondslag
te Putten op 27 oktober 2007

"De betekenis van het Heilig Avondmaal"

"De drinkbeker der dankzegging die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap met het bloed van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet een gemeenschap met het lichaam van Christus?" (1 Kor.10:16). Daarmee is het onderwerp van deze dag in de kern van zijn betekenis gevat. Het zal niet anders kunnen of een aantal zaken moeten wij laten liggen: gaat het over de betekenis van het Heilig Avondmaal, dan willen wij zo dicht mogelijk bij deze kern blijven.

Wij zetten in bij de verhouding tussen het Woord en het sacrament. Het *Woord* is het Evangelie als blijde boodschap die verkondigd wordt, onovertreffelijk in zijn kern vertolkt in het zo bekende Johannes 3: 16. God heeft de wereld zo liefgehad dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat maar het eeuwige leven heeft. De *sacramenten* zijn *tekenen en zegelen*. Zij zijn onlosmakelijk verbonden aan het Woord en zijn inhoud. Zij worden afgebeeld en verzegeld en zijn regelrechte instellingen van God die gegeven zijn aan de gemeente om haar te versterken in het geloof. En dan wel dát geloof dat Jezus Christus en Zijn werk tot inhoud heeft. Betekend en verzegeld wordt het dat Jezus Christus en heel Zijn volbracht werk voor haar is. Het geheel van de gemeente en ieder lid afzonderlijk is hier ten nauwste in betrokken. Of, om het met de woorden van de Heidelbergse Catechismus te zeggen (zondag 25): Sacramenten zijn door God Zelf ingezette tekenen, door het gebruik waarvan Hij aan de Zijnen de belofte van het Evangelie des te beter te verstaan geeft en verzegelt. Ook hier derhalve de samengang van de begrippen teken en zegel. Als teken, als aanschouwelijk onderwijs, schenkt het sacrament ons dieper inzicht in het Evangelie, als zegel verzékert het ons hart van het deelgenootschap er aan. Het wezen van de sacramenten is gelóóf-bevestigend.

Nu is één van de in het oog springende verschillen tussen het sacrament van de Doop en dat van het Avondmaal de éénmaligheid van het eerste -wij worden maar één keer gedoopt!- en het herhalingskarakter van het tweede: het sacrament van het Avondmaal wordt bij herhaling bediend. Daarom noemen wij het Avondmaal ook wel het sacrament van de voortdurende *voeding* van het leven van de kerk, van haar levensonderhoud. Het komt mij voor dat in vele gevallen dit element in het Avondmaal onderbelicht wordt. Doorgaans ligt het zwaartepunt vooral bij de vragen rond het al dan niet deelnemen. Wij schijnen een zekere voorliefde ontwikkeld te hebben ten aanzien van "de toeleidende weg", niet alleen op het terrein van de prediking maar ook op dat van de sacramenten. Hier ligt één van de belangrijkste oorzaken van de vlucht die de herdoop heeft genomen onder kerkmensen maar ook van veel onbegrip en verwarring op het terrein van het Avondmaal. En zeker daarbij kan het gebeuren dat wij alleen maar druk zijn met de weg ernaartoe en bitter weinig inzicht hebben in de diepere werkelijkheid van dit sacrament, in wat er nu eigenlijk gebeurt als wij het brood eten en de wijn drinken.

Daarom is het goed dat wij bij dat laatste uitvoerig stilstaan. Het Avondmaal wil ons dus in het leven van het geloof voeden en onderhouden. Al gaat het daar in de strikte zin niet over het Avondmaal, leerzaam is toch wat Jezus in het Evangelie naar Johannes in de lijn van Exodus 16 zegt over het manna, die wonderlijke spijze uit de hemel waarmee God Zijn volk voedde op de weg door de woestijn naar Kanaän. En wie heeft er nu nooit een avondmaalspreek gehoord over de woorden die de engel tot Elia sprak: Sta op, eet, de weg zou voor u teveel zijn ? Op de keper beschouwd gaat het ook daar niet over het Avondmaal maar wel over de zorg van de Heere

waarin Hij de Zijnen in het leven onderhoudt en leidt.

Zo komt, als een instelling van Christus, de gemeente telkens samen tot dit sacrament om op een manier die wij niet geheel onder woorden kunnen brengen, gesterkt te worden in het geloof in haar Heere en God. De wijze waarop gaat echter - ik citeer art. 35 van de N.G.B. "ons verstand te boven en is onbegrijpelijk." Waarom? Opnieuw genoemd artikel: "gelijk de werking van de Heilige Geest verborgen en onbegrijpelijk is." Er zijn dus grenzen gesteld aan ons verstaan; het heilige kunnen en mogen wij niet ontrafelen en het geheimenis moet een geheimenis blijven.

Dat neemt echter niet weg dat wij scherp moeten blijven onderscheiden tussen het teken en de betekende zaak, tussen het brood en het lichaam van Christus dat erdoor afgebeeld wordt. Voor de wijn geldt hetzelfde. Dat betekent op zijn beurt weer dat wij heel duidelijk moeten zien dat het sacrament van het Avondmaal niet ligt in de elementen van brood en wijn als zodanig maar in de *handeling die eraan voltrokken wordt*. Anders gezegd: het gaat niet om brood en wijn op zichzelf maar om wat ermee gedaan wordt: zij worden gebroken en vergoten. En van die handeling is niet de bedienaar van het sacrament het onderwerp en evenmin de gemeente maar de hemelse Gastheer, Jezus Christus als Heere van de gemeente. Hij komt tot ons en Hij geeft ons Zichzelf in de tekenen van brood en wijn te eten en te drinken. En als wij de tekenen ontvangen, ontvangen wij Hem - maar: op een geestelijke wijze, met de mond van het geloof en in de gemeenschap van de Heilige Geest. Dit te bedenken bewaart ons namelijk voor een automatistische en werktuiglijke manier van Avondmaal vieren. Wij hebben geen gemeenschap met God, louter door het brood en de wijn te eten en te drinken. Als wij met elkaar eten, ook als christenen, en daarvoor God danken - dan vieren wij nog geen Avondmaal. De gemeenschappelijke maaltijden in de eerste christengemeenten behoeven echt niet bedieningen van het Avondmaal te zijn geweest. Het waren gemeenschaps- en liefdemaaltijden. Wat maakt het Avondmaal tot het heilig Avondmaal? De inzetting door Christus. Die maakt het tot een teken en zegel van Zijn kruisoffer. Daartoe heeft Christus een "*aards en zienlijk brood **verordend***"!. (art. 35 NGB). Zoals Luther het heeft gezegd: "De kracht van het Avondmaal bestaat in de woorden van Christus." Daarmee zijn bedoeld de inzettingswoorden, die de belofte inhouden dat Hij Zelf in het Avondmaal bij ons tegenwoordig is.

De aard van deze geestelijke tegenwoordigheid kunnen wij niet nader omschrijven. Zij gaat ons begrip te boven. Zij is en blijft een wonder want zij behoort tot de geheimenissen van het werk van de Geest. Maar toch: wij proberen wat mogelijk is te vatten. Wij komen daarbij ontegenzeggelijk op een terrein waar zich in de historie een felle strijd heeft afgespeeld waarbij het kernpunt altijd weer was hoe men zich de tegenwoordigheid van Christus moest denken. Luther, Zwingli en Calvijn gingen hierin onderscheiden wegen. Gezien de heftigheid van de strijd, zeker bij Luther, kunnen wij wellicht haast van gescheiden wegen spreken. Aan de éne kant weten wij - in de lijn van Calvijn - dat er met de elementen niets gebeurt waardoor zij op de één of andere manier van substantie veranderen. Niet het sacrament maar Jezus Christus is het ware en levende Brood. Anderzijds weten wij ook dat er in de handeling van het Avondmaal méér gebeurt dan dat wij symbolisch - zo Zwingli - aan het werk van Christus herinnerd worden als in een soort gedachtenismaaltijd. Calvijn heeft tegen Zwingli gezegd: eten is niet hetzelfde als geloven. Eten is "meer". Het geloven gaat aan het ontvangen vooraf. Omdat de persoonlijke tegenwoordigheid van Christus berust op de inzettingswoorden. Die willen immers *geloofd* zijn !

Wat gebeurt er?

Wij vervolgen nog onze "zoektocht" naar wat er nu eigenlijk aan de Tafel en in het

gebruik van de elementen brood en wijn gebeurt. Een "zoektocht" - laat ik dat nog eens duidelijk onderstrepen - die de helderheid van het verstaan én met vrucht gebruiken van het Heilig Avondmaal beoogt.

Wij vatten samen: brood en wijn *zijn én blijven* ook in het Avondmaal brood en wijn. En toch eten en drinken wij het lichaam en bloed van Christus. Dat gebeurt echter *niet met de mond maar geestelijk*. En toch is eten méér dan geloven. Daarmee zijn vier belangrijke karakteristieken van het Avondmaal gegeven. Het is het uiterste dat wij kunnen en mogen bedenken al betekent dat allerm minst dat ná deze overwegingen het wonder pas begint. Integendeel deze overwegingen behoren tot het wonder van de Tafel des Heeren en dat heeft genoeg te zeggen over de wijze waarop ons denken en bedenken zich dient te gedragen.

De Avondmaalsstrijd in de zestiende eeuw ging waarachtig niet over bagatellen. Toch laat ik dit onderwerp goeddeels rusten. Het gáát in het Avondmaal om de gemeenschap met Christus en wij benadrukken dus dat deze geestelijk tot stand komt. Maar wat betekent het nu dat wij het lichaam en bloed van Christus eten en drinken? Onze belijdenis legt hierop zowel in de Catechismus als de N.G.B. bepaald nadruk. Als zij de transsubstantiatie (Rome) en de consubstantiatie (Luther) maar ook de Zwingliaanse opvatting van de gedachtenismaaltijd af wijst, hoe is dan Christus onder de tekenen van brood en wijn aanwezig? Immers, dat belooft Hij aan Zijn gemeente in de instellingswoorden: Hij zal persoonlijk present zijn wanneer zij samenkomt voor de breking van het brood. Het brood, dat gebroken wordt, zal het onderpand van die tegenwoordigheid zijn. De beker als teken van Zijn bloed wil zeggen dat Hij bij ons is *als de Gekruiste, die Zijn leven voor ons gaf*. Er is dus als het ware een gelijktijdigheid met Golgotha zonder dat het Avondmaal een herhaling van Golgotha is. Lukas (22:19) en Paulus (1 Kor. 11: 24) brengen iets duidelijker dan Mattheus en Markus ook reeds de breking van het brood in verband met de kruisiging. Maar steeds blijft de betekenis dezelfde: Christus is tegenwoordig waar het Avondmaal wordt gevierd overeenkomstig Zijn instelling. En met Zijn lichaam en bloed is die persoonlijke tegenwoordigheid bedoeld: Hij is het Zelf!

Overgave

Nu gaat het niet louter en alleen om Zijn presentie. Het is geen statische aanwezigheid om zo te zeggen. Het gaat derhalve ook niet om een versmelting van ons zijn in dat van Hem. Het gaat om de gemeenschap met Hem zoals Hij Zich voor ons (over)gegeven heeft, namelijk in Zijn kruisoffer en Zijn stervende, borgtochtelijke liefde. Zoals Hij Zich aan het kruis gaf, zo geeft Hij Zich in het heden van de Tafel aan ons. Daarom wordt er gegeten en gedronken tot een teken daarvan dat Zijn tegenwoordigheid Zijn *gave* aan ons is. De vorm van de maaltijd ligt dan ook geheel en al in de lijn van de offers en de offermaaltijden onder het oude verbond. Wij laten ons de vervulling van al Gods beloften in Christus smaken en proeven dat de Heere goed is, goed voor zondaren als wij zijn. Goed, wel te verstaan, op grond van de verzoening van de schuld der zonde door Christus aan het kruis. Zo deelt Hij Zich aan ons mee. Zijn verbroken lichaam en vergoten bloed nemen wij in ons op. En zo worden wij met Hem verenigd tot één lichaam.

In een zeker opzicht is dat kras gesproken. Maar waarom móét er zó gesproken worden? Omdat er aan het Avondmaal geen sprake is van een symbolische handeling die wíj verrichten. Wij eten en drinken *slechts*. *Wij zijn receptief*. Wij kunnen alleen maar ontvangen. Wij stellen geen daad waar Hij Zich gaf tot in de dood. En dan verstaan wij het ook wat eten en drinken concreet is: niet onze *mond* eet en drinkt Christus' lichaam en bloed maar *onze geest door het geloof*. En zo ooit dan is het aan de Tafel des Heeren zeker het geval dat de Heilige Geest mét onze geest getuigt dat wij kinderen Gods zijn. En alleen al hierom moeten wij met alle stelligheid weigeren om voet te geven aan de gedachte dat men ook wel zonder Avondmaal in de hemel kan komen.

Werkelijk ontvangen

Als wij nu Christus' lichaam en bloed eten en drinken met de mond weliswaar maar dán met onze geest door het geloof, ontvangen wij Christus dan echt wérkelijk? Nu moet ik toch kort even met u me richten op de rooms-katholieke Avondmaalsleer. Kern daarvan is dat in de mis de incarnatie (de vleeswording van het Woord) wordt voortgezet; steeds maar weer wordt Christus mens wanneer de priester de elementen consacreert en deze op dat ogenblik in het lichaam en bloed van Christus *veranderen*. Hier wordt dus verondersteld dat Christus werkelijk (realiter) met de mond gegeten wordt. Daarom immers de vorm van de ouwel; men zou toch "kruimelen" met het lichaam van de Heer...

Echter, het Nieuwe Testament en in aansluiting daaraan ook onze confessie, brengen het Avondmaal niet in verband met de incarnatie, de vleeswording maar met het kruis. Wij denken nu aan de woorden van Jezus uit Johannes 6. Jezus is het brood dat uit de hemel neergedaald is. Zijn vlees is waarlijk spijs en Zijn bloed is waarlijk drank. Maar het woord "vlees" is bij Johannes bij uitstek de vertolking van de vernederde staat van de Heiland zoals Hij ingegaan is in de dood en de schuld der wereld. Waar werd dat onontkoombaar duidelijk? Op die éne plaats, de "heuvel daarginds"! Het gaat om dat mens-zijn van Christus dat in de dood gegeven en gegaan is. Wij krijgen aan de Tafel des Heeren geen deel aan de incarnatie maar aan de vrucht van de kruisdood zo waarachtig als wij van het brood eten en van de wijn drinken met de mond van het geloof. En waar Luther bleef steken bij de woorden "dit is Mijn lichaam" was Calvijn degene die verstond dat het uiteindelijk ging om de woorden: "dat voor u gebroken wordt". Wat zouden wij aan Jezus' lichaam en bloed kunnen hebben als zij niet waren verbroken en vergoten?

Eten en drinken

Ik kom nu terug op wat Calvijn tegen Zwingli gezegd moet hebben: "Eten is niet hetzelfde als geloven". En waarom? Omdat voor de dimensie van het Avondmaal die Calvijn hier op het oog moet hebben gehad onder ons veelal een soort blinde vlek bestaat. Terecht wordt altijd weer benadrukt dat het Avondmaal ons is gegeven om het geloof in de belofte van het Evangelie in ons te versterken. Hebben wij daarmee alles gezegd? Nee. En hier doe ik een poging om iets duidelijk te maken van een zeker gebrek aan de avondmaalsbeleving van velen. Niet zelden wordt dit gebrek gecompenseerd met of verdoezeld door een emotionele benadering van het Avondmaal. En dit middel is meestal nog erger dan de kwaal. Ik beoog geen emotionele Avondmaalsbediening, verre van dat. Er is, dunkt mij, zelfs reden om zich zorgen te maken over een gebrek aan emotie. Vindt u het soms bij de bediening van de Tafel ook zo kil, zo gestroomlijnd, zo jachtig bovendien? Ziet u nog wel eens tranen, ontroering en vervoering? Zou het formalisme ons ook niet in de houdgreep kunnen nemen? Ik noem dat hier wat van terzijde maar niet minder ernstig gemeend. Toch gáát het mij niet daarom. Ik noemde straks een soort blinde vlek: dat eten méér is dan geloven. Wanneer wij dat niet verstaan, dreigt het Avondmaal te vergrauwen en te "ver-gewonen". Het gaat mij om het ons verheugen en verlustigen in de Heere, te roemen in Zijn heil. Om de beleving van de opengelegde toegang tot het Vaderhart en het Vaderhuis. Om de diepe verwondering ook over het "Ik voor u daar gij anders de eeuwige dood hadt moeten sterven". Ik wijt die vergrauwing aan een diep en chronisch gebrek aan ontdekking, aan een gemis van de vrijheid van het kinschap Gods. Twee elementen die ongelooflijk nauw met elkaar verweven zijn. Er is méér dan dat wij tot Christus mogen komen die zondaren ontvangt. Als Christus Zich voor ons in de dood heeft gegeven, heeft Hij dat gedaan met alles wat in Hem en aan Hem is, met al Zijn heil en Zijn deugden. En zo is Hij uit op ons wassen en toenemen in de genade. Daarom moeten wij Zijn lichaam eten en

Zijn bloed drinken om werkelijk het Leven in Hem te hebben.

Totdat...

Want eten is niet hetzelfde als geloven. Dat wil niet zeggen dat geloof iets minderwaardigs is. Maar eten is overvloed, is de diepste vorm van gemeenschap met God in Christus. En de gemeenschap met de verhoogde Heiland reikt te diep dan dat het geloof zich haar geheel bewust kan maken. "Schoon ik de reeks dier schatten kan tellen noch bevatten..." Aan die psalmregels moet ik denken. Het eten voedt het heimwee, de maaltijd smaakt naar meer. Daarmee rijzen wij niet boven het geloof uit maar het geloof heft als het ware hunkerend hart en handen omhoog. Het strekt zich uit naar wat komt en wat beloofd is, naar de volle erfenis, naar het eeuwig God grootmaken. Wie zou soms niet aan de Tafel willen blijven zitten? O, Heere, hoe lang nog? Dat is namelijk het eschatologisch karakter van het Avondmaal. Bij de instelling daarvan heeft Jezus toch in één adem genoemd de eeuwige communie in het Koninkrijk (Lukas 22:15-18)? Het is toch de verkondiging van de dood des Heeren *totdat Hij komt?* En wie Christus' vlees en bloed eet en drinkt, die heeft het eeuwige leven en Christus zal hem opwekken *ten uitersten dage* (Joh.6:54). Daarom vinden wij in het formulier de opwekking om onze harten opwaarts in de hemel te verheffen waar Jezus Christus is. Calvijn zegt dat het sacrament (niet de elementen maar het sacrament!) meer doet dan ons verzekeren van het eeuwige leven. Het heeft niet alleen de belofte voor de "schat" maar zelfs ook voor het "vat"; het geeft ons de zekerheid van de opstanding van ons vlees. Nu reeds krijgt door de gemeenschap aan het lichaam en bloed van Christus *ons sterfelijke vlees op onzegbare wijze deel aan de onsterfelijkheid van Christus' vlees* (Institutio IV,17). Kortom, het is een geestelijke gemeenschap, de gemeenschap van de Heilige Geest. Zulke dingen mogen voor ons geen blinde vlek zijn, zij moeten ons leven zijn omdat Hij die ons nodigt het leven van ons leven is, de dood van onze dood.

De Tafel in de kerk

Je keek er als kind altijd met ontzag naar. Je kwam de kerk binnen en je zag de tafel staan met het witte kleed gedekt. Onder het kleine kleed wist je de mooie zilveren kan met de bekers en de schalen waarop het in repen gesneden brood lag. Vandaag is het Avondmaal. En je keek en keek, je zag de mensen komen en gaan en wist, zoals misschien een kind dat alleen kan: hier is God. En soms dat wonderlijke wat je ook met je kinderlijke intuïtie aanvoelde: de tranen bij deze en gene, in de wonderlijke mengeling van droefheid over de zonde en toch vreugde in God. En je dacht over later of je dan ook zou komen. Dat was toch wel heel wat, dat opstaan van je stoel of uit de bank en dat gáán naar de Tafel. Het maakte grote en blijvende indruk...

Het geloof heeft ook iets van een beslissing. Of zou ik moeten zeggen dat er voor je beslist wordt? Ach, laat ik het maar niet ontrafelen. Het is een trekken en gaan, een komen en ingewonnen worden. En dan, als wij aanzitten, dat uitsteken van de hand, het nemen van het brood, het reiken naar de beker.

Mag het duidelijk zijn dat daarin iets oplicht van de diepste en meest persoonlijke levensbeslissing? Wij verbinden immers ons leven aan hetgeen Christus ons geeft; wij willen delen in Zijn kruis en hopen op Zijn opstanding. Daarom is het Avondmaal een persoonlijke belijdenis in de meest geladen zin van het woord. Als het om zulke dingen gaat, is het wel nodig dat een mens weet wat hij doet. Er zou hier heel wat te zeggen zijn over de "waardigheid" van een Avondmaalsganger. Zelfonderzoek is langzamerhand, naar mijn gevoel, wat in de verdachte hoek geschoven geraakt. Laten wij op onze hoede zijn en bedenken dat het noodzakelijk is om op de juiste wijze en met de rechte gezindheid het sacrament te ontvangen.

Maar hoe dan ook, het Avondmaal is niet "los verkrijgbaar". Het staat in de ruimte

van de kerk en daarom ook speelt het zich af in het kerkgebouw, de plaats waar het Woord klinkt. Wij vieren het niet alleen maar in en met de gemeente. De diepste en meest persoonlijke beslissing van ons leven is geen eenzame aangelegenheid. Zij voltrekt zich in de kerk en in gemeenschap met de kerk, die de naam van Christus belijdt. In dit opzicht is één van de meest tere dingen het samen biddend belijden van het geloof van de kerk van alle tijden en plaatsen in het Apostolicum. Want daar vallen wij tenslotte altijd weer op terug waarbij de fides quae en de fides qua de handen in elkaar leggen. Zo'n persoonlijke belijdenis als die in de gang naar het Avondmaal is gans iets anders dan de allerindividueelste expresse van de allerindividueelste emotie. Bedenken wij dat alstublieft vandaag de dag waarop zozeer de nadruk wordt gelegd op het getuigenis, de ondervinding en het gevoel. Een belijdenis is iets anders en reikt oneindig veel dieper. Daarin worden wij in de diepste zin ontledigd van ons eigen lieve ik en worden wij stamelende kinderen en tegelijk rijpen wij naar de grootste volwassenheid : niet meer ik maar Christus leeft in mij.

Tenslotte geef ik u dat heerlijke woord van Kohlbrugge mee over welke plaats de Avondmaalsgast aan de Tafel inneemt. *"Zijn stoel staat in de diepten van ellende. Deze stoel draagt ook een naam : "Te gering voor zulke weldadigheid". En op de leuning staat geschreven: "De voornaamste der zondaren", maar ook: "Evenwel en nochtans"!*

"De praktijk van het Heilig Avondmaal"

Het ligt voor de hand om na een referaat over de betekenis van het Heilig Avondmaal vervolgens te kijken naar de praktijk daarvan. Eerst komen de bijbelse gegevens aan de orde en daarna de praktijk. Nu zouden we kunnen gaan bezien wat in de bijbelse tijd de praktijk was en hoe de praktijk daarna in de kerkgeschiedenis geweest is. We lopen dan het gevaar, dat we meer letten op de praktijk van anderen en te weinig op onze eigen praktijk. Met een variatie op woorden uit het avondmaalsformulier zou ik willen stellen: "laat ieder zijn eigen praktijk van het Heilig Avondmaal onderzoeken". Daarom spitsen we het onderwerp als volgt toe: Onze of mijn praktijk van het Heilig Avondmaal.

Enkele moeilijkheden voor een goed gesprek

Zo lang we in deze bedeling leven, zal de praktijk van het Heilig Avondmaal nooit voldoen aan de volmaakte norm van de Heilige God. In de allerheiligste verrichtingen kleeft ons de zonde aan. Wij lezen in de Bijbel over Ananias en Saffira en moeten aannemen dat zij ook met de gemeente het Heilig Avondmaal gevierd hebben. In Korinthe schortte er heel wat aan de praktijk van het Heilig Avondmaal. Ook wij komen niet boven de gebrokenheid uit en moeten dit blijven beseffen.

De praktijk van het Heilig Avondmaal raakt heel diep het hart van persoon en gemeente. Wat is de inhoud van mijn geloof en hoe beleef ik het geloof? Het heeft ook alles te maken met de inhoud van de prediking. De geloofsbeleving staat immers niet los van de prediking. Juist in de preken voor, tijdens en na de Avondmaalsbediening, komen de dogmatische grondlijnen duidelijk naar voren. Door de prediking wordt de praktijk van het Heilig Avondmaal gestimuleerd en gecorrigeerd. Is het niet onze ervaring, dat er juist in de gesprekken over praktijk van het Heilig Avondmaal gemakkelijk botsingen en verwijderingen ontstaan? Volgens de één moet er meer gewaarschuwd worden tegen een in zijn ogen oppervlakkige praktijk, volgens de ander is de praktijk van Avondmaalvieren juist veel te star en te somber.

Er is ook een wisselwerking tussen de gangbare praktijk ván en het schrijven óver het Heilig Avondmaal. In een tijd waarin er weinig deelname is aan het Heilig Avondmaal, zal men minder snel waarschuwen tegen een al te gemakkelijk aangaan. Men zal dan juist bijbelse argumenten aandragen om een gezonde praktijk van Avondmaalsgang te stimuleren.

Nu is het probleem, dat in één mensenleven er heel wat kan veranderen. Wat in de jeugd als 'normaal' gezien werd, wordt jaren later als 'onjuist' bestempeld. Maar de nieuwe generatie ziet de latere praktijk weer als 'normaal' en het vroegere als 'onjuist'. Hoe kan hierover het gesprek tussen de generaties gevoerd worden? Dat kan alleen als er veel liefde onderling is.

Tegelijk is er ook het probleem van ongelijktijdigheid in de verschillende gemeenten, die toch tot dezelfde Hervormd Gereformeerde richting behoren. In de ene gemeente is er nog schroom om aan te gaan, terwijl in een andere gemeente dat helemaal niet meer aan de orde lijkt te zijn. Door de verschillen tussen gemeenten is voor de één iets actueel, voor de ander is dat niet meer actueel en

voor een derde is het nog niet actueel. Daarom is het belangrijk dat we met veel ootmoed en wijsheid samen onze aandacht richten op de praktijk van het Heilig Avondmaal, zoals die er in onze gemeenten is.

Tenslotte wil ik wijzen op de geest van de tijd waarin we leven. Niemand van ons zal zich aan die tijdgeest kunnen onttrekken, maar we moeten er wel tegen vechten. Het zit in de lucht en je hoort het van jong en oud: "ik voel het zo...", "ik beleef het anders...", "ik vind het fijn als ik aan het Avondmaal een goed gevoel heb..." enz. In onze postmoderne tijd meent ieder zichzelf ten norm te zijn. Wat is het belangrijk dat ieder lid van de gemeente zich buigt onder het gezag van Gods Woord. Dat we samen luisteren naar Gods stem en bidden: "Heere, wat wilt U dat ik doen zal?" Daarbij moeten we ook beseffen dat bij het ware geloof zeker ook het gevoelsleven betrokken is. Maar alle gevoelservaring is nog geen geloofsbevinding. Een 'fijn gevoel' hoeft op zich niets te maken te hebben met 'versterking van het geloof'.

De praktijk van de voorbereiding

Deze begint al bij de planning van de Avondmaalszondagen, in de meeste gemeenten vier maal per jaar. Op zich is er geen enkel bezwaar, wanneer er vaker Avondmaal gevierd wordt. Er zijn echter ook een heel aantal andere bijzondere diensten: doopdiensten, opening en sluiting van het winterwerk, gezinsdiensten, themadiensten, enz. Hier is wijsheid nodig!

Verschillende gemeenteleden willen graag in het voren de data van de komende avondmaalsvieringen hebben. Het is fijn, wanneer mensen daar rekening mee willen houden, maar wat is soms de praktijk? Men vindt het Heilig Avondmaal wel belangrijk, maar die zondag is er juist een weekend met vrienden gepland! Of een extra vakantieweekje moet juist in die periode vallen, omdat men anders op een bepaalde verjaardag niet thuis kan zijn. Wie moet niet de hand in eigen boezem steken? Hoe belangrijk vinden we de gemeenschap met de Heere Jezus Christus aan Zijn tafel? Hoe belangrijk vinden we de gemeenschap met elkaar aan de Avondmaalstafel?

Het heeft historische wortels, wanneer de dienst waarin het Heilig Avondmaal bediend wordt, voorafgegaan wordt door een dienst van Voorbereiding. In de voorbereidingspreek wordt aan de gemeente onderwijs gegeven over de Bijbelse viering van het Heilig Avondmaal.

Het Heilig Avondmaal is tot versterking van het zwakke en aangevochten geloof. De Heere heeft het Avondmaal ingesteld alleen voor Zijn gelovigen. Maar hoe weet ik dat ik het ware geloof heb? Heb ik niet te veel zonden gedaan? Is mijn zondekennis wel diep genoeg? Weet ik wel zeker dat de Heere Jezus ook mijn Zaligmaker is? Door zulke vragen durfden velen niet aan te gaan. Dit werd in het verleden soms versterkt door een prediking, waarin ernstig gewaarschuwd werd voor zelfbedrog. Je zou jezelf kunnen vergissen, daarom meende men dat het beter was om af te blijven dan aan te gaan. Gelukkig is daar door vele predikanten en ouderlingen op een bijbelse manier mee omgegaan. Zij wezen er op dat schroom op zich niet verkeerd is, maar dat de Heere Jezus in Zijn Woord toch duidelijk zegt: 'doe dat tot Mijn gedachtenis'. Men wees de gemeente er op dat de bediening van de Heilige Doop en de bediening van het Heilig Avondmaal in elkaars verlengde liggen. De Heilige Doop als teken en zegel van de inlijving in Gods Genadeverbond, het Heilig Avondmaal als teken en zegel van het 'behoren tot dit Genadeverbond'.

Welke dominee heeft er niet eens gepreekt vanuit 1 Korinthe 11 over het 'op onwaardige wijze' eten en drinken aan de tafel des Heeren? Er is ook gewezen op de

heerlijke nodiging van de Heere: "O alle gij dorstigen! komt tot de wateren en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk!" Met deze en andere teksten heeft de Heere aangevochten gelovigen naar het Heilig Avondmaal toe getrokken. De Heere sterkte het zwakke geloof en men leerde met Thomas zeggen: "mijn Heere en mijn God."

In onze tijd is de balans misschien wel te veel doorgeslagen naar een 'automatisch en te gemakkelijk aangaan'. Als dit in onze gemeente waar is, moet in prediking en pastoraat juist gewezen worden op het wezen van het geloof en de vruchten van het geloof. Dan moet de gemeente onderwezen worden dat een geloof zonder wedergeboorte en bekering geen waar geloof is.

Is mijn geloof een waar geloof, dan heeft het zijn oorsprong niet in mij, dode zondaar. Dan heeft de Heilige Geest mij door het zaad van het Woord levend maakt. Die Geest leert strijden tegen alle zonden en drijft ons uit naar Jezus Christus en Die gekruisigd. Dan kan ik niet leven zonder de Heere Jezus Christus, de Levensbron. Zijn Middelaarswerk is de enige grond van mijn zaligheid. Alleen in Hem heb ik vergeving van mijn zonden en ontvang ik het eeuwige leven en ben ik aangenomen tot Gods kind. Maar dan is ook mijn hartelijk verlangen om Hem iedere dag te volgen en zo te leven tot Gods eer.

Het kan ook zeer noodzakelijk zijn om de verbinding tussen de heilige sacramenten en Gods heilig Woord duidelijk aan te geven. Wij belijden dat de sacramenten tekenen en zegelen zijn bij Gods genadige belofte. Die beloften staan in Gods Woord en worden iedere zondag aan de gemeente in de prediking verkondigd. Daarom hoort bij de avondmaalsgang ook een trouwe kerkgang. Hoe kan men het sacrament van het Heilig Avondmaal begeren en geen verlangen hebben naar het verkondigde Woord? Dat zou een on-Bijbelse overschatting van het sacrament zijn. Wie Gods onpeilbare zondaarsliefde in Jezus Christus bij brood en wijn heeft ervaren, heeft toch een hartelijk verlangen om telkens weer het heerlijk Evangelie van deze God te horen? Wie in de voorbereiding op de viering van het Heilig Avondmaal de eis van Gods heilige wet naar zich toe gekregen heeft, en een hartelijk verlangen heeft gekregen om naar al Gods geboden te leven, zal toch ook iedere zondag de norm van Gods wet en het onderwijs van Gods Woord willen ontvangen?

In het Heilig Avondmaal wil de Heere het geloof in Jezus Christus versterken. Dit geloof is meer dan een verstandelijk beamen dat Jezus de Zaligmaker van zondaren is. Met een historisch geloof of tijdgeloof kunnen we niet ten Avondmaal gaan. Dit onderscheid moet in de prediking duidelijk worden. Anders hebben we een 'verondersteld geloof' op grond van het gedoopt zijn het afgelegd hebben van openbare geloofsbelijdenis. Het ware geloof kan niet tevreden zijn met verstandelijke overwegingen of wat gevoeligheden. Dit geloof weet dat God heilig is en dat Jezus Christus het Avondmaal heeft ingesteld als een heilige dis des Verbonds. Juist dit woord 'heilig' laat zien, dat we niet zo maar aan het Avondmaal kunnen deelnemen. Zeker, het Heilig Avondmaal is voor zondaren! Dit betekent echter niet, dat iedere zondaar zo maar aan het Heilig Avondmaal kan deelnemen. Want de Heere Christus heeft het Heilig Avondmaal willen instellen voor Zijn gelovigen! Het gaat er dus om dat we, zondaar zijnde, geloven in de Heere Jezus Die zondaren zalig maakt. Een zondaar is niet in zichzelf heilig of waardig om aan het Avondmaal deel te nemen, maar ieder die in Christus gelooft, wordt voor een waardige tafelgenoot gehouden en is heilig in Christus. Is het geen wonder dat de heilige God, met zondaren tafelgemeenschap wil hebben? Is het geen wonder dat zij die moeten belijden dat ze de eis van Gods verbond niet gehouden hebben, toch de genade van dat verbond in Christus kunnen en mogen ontvangen?

Daarom kunnen we er niet omheen dat we eerst onszelf onderzoeken en beproeven op het punt van onze zonden. Zoeken we de zonden in ons eigen leven op? Gaan we onszelf voor God verootmoedigen? Het is tegen de natuur van ons mensen, om onze fouten, gebreken en zonden onder ogen te zien. We bedekken ze liever of praten ze goed. Maar wat voor God zonde is, dat blijft zonde. Staan we in ons eigen leven en in de prediking genoeg stil bij de ernst van de zonde? Hoe zullen we zonder kennis van zonde en ellende de toevlucht nemen tot de Zaligmaker van zondaren? Is er in het toenemen in de genade en de kennis van Christus ook niet een toenemen in zelfkennis? Leren we dan niet hoe langer hoe meer ons voor God schuldig te keuren? We belijden toch midden in de dood te liggen? Dat is dood door eigen zonden en misdaden. Wie voor het eerst of opnieuw iets van de onpeilbare ernst van de zonde gevoeld heeft, wordt des te meer vertroost door de onpeilbare genade in onze Heere Jezus Christus. Hierbij is de ellendekennis geen voorwaarde waar we zelf aan kunnen of moeten voldoen. Het is de weg waarlangs de Heere Zijn kinderen leidt. Een mishagen aan onszelf hebben, vanwege onze zonden, dat wordt geleerd door de Heilige Geest.

Krijgt de gemeente onderwijs in 'wat zonde is'? Weet de dienaar van het Woord persoonlijk wat het is om te zuchten onder de zonde en hartelijk te verlangen naar het geloof in de vergeving der zonden? Dan zal dit ook in de prediking doorklinken. Dan zal er in de gemeente niet slechts gesproken worden over de Heere Jezus Die helpt in allerlei tijdelijke nood, maar dan wordt Zijn Naam geroemd als Degene die vergeving van zonden schenkt.

Een predikant moet - met wijsheid - ook concrete zonden aanwijzen. Maar vooral moet duidelijk naar voren komen, dat het niet slechts gaat om zonden die we doen met woorden, daden of gedachten. Het gaat ook om het doelmissen door het nalaten van het goede. Dat we God niet de eer geven die Hij waard is. Dat we in onszelf een doelmissen zijn en ons leven lang blijven. Als Paulus al jaren lang een kind van God mag zijn, worstelt hij nog steeds met Gods rechtvaardige eis in de wet en de praktijk van zijn eigen leven. Het goede wat ik doen wil, dat doe ik niet; het kwade dat ik niet wil, dat doe ik. Hij is in zichzelf een ellendig mens. En zo is hij helemaal aangewezen op de Heere Jezus Christus. En dezelfde man die tobt met zichzelf en strijdt tegen de zonde, spreekt de geloofsjubel uit dat Christus Jezus hem verlost van het lichaam van deze dood. (Romeinen 7). Wanneer we deze beleving in de praktijk van het Heilig Avondmaal kwijt raken, kan het niet anders of er is een ander 'geloof' dan het Bijbelse geloof. Het is zegenrijk, wanneer we persoonlijk in de binnenkamer onze zonden belijden voor God. Het is ook een zegen, wanneer men als gemeenteleden elkaar belijdt wat men tegen elkaar verkeerd deed. Zo wordt alles wat onderling belemmert, uit de weg geruimd. Maar hoe moet het in onze tijd met de censuur op leer en leven? Zij die een onbijbelse leer belijden, moeten worden vermaand. Zij die onbijbelse levenspraktijken hebben, moeten zich van de tafel des Heeren onthouden. De zonden catalogus staat niet voor niets in het formulier. Wie zal zeggen dat het voor een kerkenraad gemakkelijk is om in onze tijd, waarin veel zaken op seksueel terrein anders zijn dan vroeger, censuur toe te passen? Kan iemand die samenwoont in een hetero- of homorelatie, aangaan aan het Heilig Avondmaal? Hoe gaan we om met hen die bezig zijn met een echtscheiding of die achter de rug hebben? Hoe trekken we gemeenteleden van een on-Bijbels leven af naar Christus toe? Daar is veel gebed, liefde en wijsheid voor nodig.

In de voorbereidingspreek en de voorbereidingsweek moet het oog gericht worden op de Heere Jezus Christus. Hij wil zondaren door Zijn Geest aan Zijn tafel brengen. Hoe gewillig is Hij om zondaren zalig te maken; veel gewilliger dan een mens is om zich te laten zalig maken. In de Heere Jezus is Gods grote liefde zichtbaar geworden. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft... (Joh.3:16). In het avondmaalsformulier wordt de heilsgeschiedenis

kernachtig samengevat. God zond uit liefde Zijn Zoon als vervulling van Zijn beloften. De Heere Jezus heeft geleden, het zwaarste lijden dat er is. Hij is gekruisigd, gestorven en begraven. Hij is ook opgestaan en opgevaren naar de hemel. Nu blijft in het formulier de heilsgeschiedenis niet op afstand. Troostvol wordt verkondigd aan ons die zuchten onder onze zonden en ellenden: dit deed Hij voor ons! Hij gebonden, opdat wij ontbonden zouden worden. Hij van God verlaten, opdat wij nimmermeer van God verlaten zouden worden, enz. Juist als we persoonlijk weten van Gods rechtvaardige toom over onze zonde, hebben we Hem nodig, Die de toom Gods gedragen heeft. En wordt bij het gelovig overdenken van het bittere lijden en sterven van de Heiland, de zonde niet nog meer betreurd en dieper beweend? Laten we het grote Verlossingswerk van onze Middelaar in prediking en persoonlijk getuigenis, heerlijk laten schitteren! Wanneer dit in de praktijk gebeurt, wordt het aangevochten geloof versterkt.

Het ware geloof weet van aanvechting en strijd. Binnenpraters wijzen de gelovige op de zonden en het gebrek aan gehoorzaamheid. De duivel zegt dat zo'n zondaar als jij bent niet aan de tafel des Heeren mag. Hoe zal ik ten Avondmaal gaan? Dit maakt ons al meer afhankelijk van de genade van de Heere. Hij moet er aan te pas komen om ruimte te maken. Hij moet ons doen geloven en ervaren dat het goed en vlak is tussen Hem en ons. Dit dringt ons des te meer tot het lezen van Gods Woord. Een leesrooster kan hierbij helpen, omdat het de gedeelten in samenhang plaatst en ook toelichting bevat. Een boek(je) kan goede diensten bewijzen om de overdenken van Gods Woord richting te geven. Zo wordt er extra onderwijs ontvangen vanuit de schat van de kerk der eeuwen. Dit dringt in de voorbereiding des te meer tot gebed. Het gebed van een boeteling die niets verdient. Het gebed van een zondaar om de genade die God in Zijn verbond beloofd heeft. Het gebed om de Heere Jezus in het geloof te mogen aanvaarden en omhelzen als volkomen Verlosser.

Vergis ik me, wanneer ik veronderstel dat we in onze drukke en jachtige tijd vaak te weinig tijd nemen voor lezen, meditatie en gebed? Laten we de hand in eigen boezem steken, want hier ligt een grote oorzaak van de verschraling van de praktijk van het Heilig Avondmaal. Mijn ervaring is, dat een bezinningssamenkomst in de voorbereidingsweek de prediker en de gemeente des te meer richt op een bijbelse viering van het Heilig Avondmaal. Wie deze onderlinge bijeenkomst nalaat, mist vaak veel zegen. Maar dit geldt evenzeer van het niet bezoeken van een verenigingsavond of bijbelkring.

De praktijk van de viering

Er hangt meestal een andere sfeer in de consistorie, wanneer het Heilig Avondmaal staat aangericht. Beter gezegd, er is vaak het beslag van het 'heilige' van de tafel des Heeren. Is het zo ook niet in de gemeente? In ieder geval behoort het zo te zijn. Het is toch niet niets, dat de grote Gastheer Zijn tafel heeft laten toe richten? Dan straalt er toch iets van genade van de gedekte tafel af? De psalmen worden vaak intenser gezongen. Zowel het 'twist met mijn twisters, Hemelheer', als 'wat zal ik met Gods gunsten overlaán, die trouwe Heer' voor Zijn gená vergelden?' In de Avondmaalsdienst moeten alle dingen zo veel mogelijk met orde en rust gebeuren. Daarbij is ook van belang, dat de dienst in zijn geheel niet te lang duurt, vooral gelet op de kinderen. In de preek mogen we de Heere Jezus voorstellen als onze Heere en Zaligmaker Die begeert dit Avondmaal met alle gelovigen te vieren. Juist het verkondigen van de algenoegzaamheid en gewilligheid van deze Zaligmaker, maakt het hart brandend van verlangen naar Hem. Hij moet centraal staan, want

het gaat om de heerlijke gedachtenis van Zijn bittere en smadelijke kruisdood voor ons. Het gaat er om dat het geloof werkelijk beoefend wordt. Dat wij onszelf als een zondaar aan Hem overgeven in oprechte belijdenis van zonde en schuld. Dat wij Hem aannemen, zoals Hij in de beloften van het Evangelie naar ons toekomt. Dat we van harte amen zeggen, op Zijn opzoekende zondaarsliefde. De Heilige Geest werkt het geloof in en door de verkondiging van het heilig Evangelie. Hij versterkt het door brood en wijn als tekenen en zegelen van de liefde van Christus. Hoe? Doordat we ons geheel en al overgeven aan de Heere Jezus Christus. In die overgave zijn we in onszelf niet anders en niet meer dan een verloren zondaar. In die overgave laten we ons helemaal zinken op de rots van Gods beloften. Het gaat niet om ons 'gewisse geloof', maar om het (aangevochten) geloof in de 'gewisse belofte' van God. God heeft beloofd dat ieder die in Jezus Christus gelooft, vergeving van zonden en eeuwig leven ontvangt. Daarom bidden we van harte mee met het formuliergebed dat de Heere door Zijn Heilige Geest zo in onze harten wil werken, dat wij ons met waarachtig vertrouwen hoe langer hoe meer aan Zijn Zoon Jezus Christus overgeven.

Door Gods goedheid mogen aangevochten gelovigen aan de tafel versterkt worden in het geloof. Zodat we in het stukje brood proeven: Zo zeker als ik dit stukje brood eet, zo zeker heb ik deel aan de Heere Jezus Christus. Hij liet Zijn lichaam verbreken voor mijn zonden en Hij geeft mij in dit brood Zichzelf tot verzadiging. In de slok wijn mogen we proeven: Zo zeker als ik deze wijn drink, vergoot mijn Zaligmaker Zijn bloed tot een volkomen verzoening van al mijn zonden. Hij geeft mij in deze wijn Zichzelf tot lavenis van mijn dorstige ziel.

Dan mogen we 'amen' zeggen op Zijn woord: "dat Ik voor u (daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven) Mijn lichaam aan het hout des kruises in de dood geve en mijn bloed vergiete".

Brood en wijn zijn geen automatisch of magisch werkende zaken. Ze zijn teken en zegelen van het lichaam en bloed van Christus. Ze zijn onderpanden en bewijsstukken van Zijn hartelijke liefde en trouw. Wij heffen onze harten opwaarts in de hemel, waar Jezus` Christus is onze Voorspraak aan de rechterhand van Zijn hemelse `Vader. Hij vervult Zijn beloften. De Heere geeft Zijn zegen, maar op Zijn tijd. De één ontvangt een zegen in de voorbereiding, de ander onder de preek in de avondmaalsdienst, een derde aan de tafel en weer een ander in de nabetrachting of in de dagen daarna. Zoals Gods Woord niet ledig terugkeert, zo is ook de bediening van het Heilig Avondmaal voor hongerige en dorstige zielen niet zonder zegen.

Avondmaal vieren is een zeer persoonlijke zaak, omdat het gaat om een persoonlijk waar geloof, hoe klein en aangevochten ook. Avondmaal vieren is ook een zaak van de gemeente als gemeenschap. In de week van voorbereiding moeten de belemmeringen naar elkaar toe worden opgeruimd en de gemeenschap met elkaar gezocht worden. Avondmaal vieren is vieren van de gemeenschap met elkaar. Wanneer er in een kerkenraad twist en partijschap is, zal dat doorwerken naar de gemeente. Wanneer de ambtsdragers, verschillend van karakter en wellicht onderscheiden in theologische ligging, open, respectvol en liefdevol naar elkaar zijn, groeit er gemeenschap. Het is, goed, wanneer ambtsdragers ook iets vanuit hun eigen hart en leven met elkaar delen. Daar begint toch het functioneren van het lichaam van Christus, met de onderscheiden leden? Treffend gebruikt het avondmaalsformulier het beeld van het vermalen worden van korrels en het geperst worden van bessen of druiven. Het kost ons ons individualisme. Het ik - gerichte hart gaat zich afkeren van egoïsme en keert zich tot God en de naaste.

Het zal onze ervaring zijn dat partijschappen en onderlinge twist zeer schadelijk zijn voor een bijbelse praktijk van het Heilig Avondmaal. De Heilige Geest wil ons

leren beoefenen wat we lezen in Filippenzen 2. Hij wil ons gelijkvormig maken aan het beeld van Christus. En waar de gezindheid van Christus ons hart vervult, kunnen we naast ieder gemeentelid aan de avondmaalstafel zitten. Zo wil de grote Gastheer ons aan Zichzelf en aan elkaar verbinden. Dit betekent niet dat er geen verschillen van inzicht meer mogen bestaan of dat alles koekoek-éénzang zou moeten zijn. Er kunnen vanuit de liefde ook heel goede gesprekken gevoerd worden over allerlei theologische zaken waarover men van mening verschilt. Maar de liefde van Christus verbindt aan Hem en aan elkaar. Dit hebben we nodig binnen kerkenraad en eigen gemeente, juist aan de avondmaalstafel. We hebben dit ook nodig naar gelovigen in andere gemeenten en kerken. En zou de Heere deze uitstralende liefde niet kunnen gebruiken om onkerkelijke mensen naar Zijn gemeente te trekken?

De onderlinge liefde is voor de jongeren en de kinderen van de gemeente van grote betekenis. Wij houden er aan vast dat een jongere eerst openbare geloofsbelijdenis moet hebben afgelegd, voordat hij of zij aan het Heilig Avondmaal mag deelnemen. Maar in prediking en bediening mag en moet er liefde uitstralen naar de jongeren van de gemeente. Als het enigszins kan, moeten zij er in enkele eenvoudige zinnen ook duidelijk bij betrokken worden. Veel gelovigen kregen al als kind al het verlangen om evenals hun vader of moeder aan te mogen zitten aan de tafel des Heeren.

De praktijk van dankzegging en nabetrachting

Wie veel vergeven is, die heeft veel lief! Wie Gods liefde aan de tafel heeft mogen ervaren, heeft verlangen om de Heere God te danken en te prijzen. In het formulier worden prachtige verzen uit psalm 103 geciteerd. In de middag- of avonddienst mogen we op die toonhoogte zingen en preken. Hoewel we voor hen die 's morgens verhinderd zijn, in de tweede dienst het Heilig Avondmaal kunnen bedienen, moeten we toch het eigen karakter van die tweede dienst niet vergeten. De gemeenteleden mogen samen terugzien op de grote goedheid van de Heere. Er mag dankbaarheid zijn dat de Heere voor het eerst en opnieuw aan Zijn tafel wilde brengen. Mijn God U zal ik eeuwig loven, omdat Gij het hebt gedaan! Het gebeurt meer dan eens, dat we zingend aan Zijn Tafel, of in de dienst van dankzegging, mogen geloven "ik zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheden". Dat is alleen vanwege Gods eeuwige verkiezing en Zijn welbehagen wat door de hand van Zijn Zoon Jezus Christus gelukkig voortgaat. Er is preekstof genoeg om de Heere de dank te brengen voor Zijn weldaden.

Is het ook praktijk dat we 'nabetrachting houden'? Dit is iets anders dan dankzegging. Het is een terugblikken op de manier waarop we aangingen of afbleven. Wanneer ik aanzat, zat ik terecht aan de tafel des Heeren, of miste ik het bruiloftskleed? Heb ik Jezus Christus mogen aannemen in het geloof, of was er alleen een 'fijn gevoel' maar zagen mijn ogen Hem niet? Waren we afgebleven, maar hebben we onze Liefste verloochend? Dan is er smart in het hart en moeten we schuld belijden voor de Heere. Waren we terecht afgebleven, omdat we nog onbekeerd zijn? Dan worden we opgeroepen om te breken met de zonde, om ons met ons hele hart tot de Heere te bekeren.

Hebben we in het Heilig Avondmaal oprecht ons hart aan de Heere gegeven? Dan geven we ook ons hele leven aan Hem. De hartelijke liefde tot de Heere dringt tot een leven naar Zijn geboden. Wanneer we de heerlijke gedachtenis van de bittere en smadelijke kruisdood van Christus beoefend hebben, dan zullen we toch niet in de zonde willen voortleven? Dan willen we van nu en voortaan in hartelijke liefde tot God en tot de naaste leven.

Wie door het geloof in Christus gerechtvaardigd is, wil ook heilig leven. De Heere onze God is heilig, Hij wil dat we heilig leven. Als het goed is verlangen we door de avondmaalsviering des te meer om zonder zonde, naar al Gods geboden te leven. Zo

alleen zullen we verlangen naar de eeuwige bruiloft des Lams. Juist in een tijd waarin de zuigkracht van de wereld sterk is, heeft de avondmaalganger het verlangen naar de heerlijkheid bij de Heere nodig, om tegen de zonden te strijden.

Wij vieren het Heilig Avondmaal om Christus te gedenken, totdat Hij komt. Het hart moet naar boven, naar de hemel worden opgeheven. De gezindheid van het hart moet hemels zijn en de levenswandel op aarde als in een vreemd land. De blik moet gericht op de grote dag van Christus' wederkomst. Wie kan dit uit zichzelf? Niemand! De Heilige Geest leert het door het Woord en versterkt het geloofsleven door Woord en sacrament. Zo is een bijbelse praktijk van het Heilig Avondmaal tot versterking van het geloof in Christus, tot versterking van de strijd tegen alle zonden en tot versterking van verlangen om eenmaal thuis te komen bij God.